

Lokalförsörjningsplan 2021-2025

Vård- och omsorgsnämnden

Typ av styrdokument: Plan

Beslutande instans: Vård- och
omsorgsnämnden

Datum för beslut: ÅÅÅÅ-MM-DD

Diarienummer: 2021.093 VON

Gäller för: Vård- och omsorgsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: --

Dokumentansvarig: Utvecklingsledare lokaler

ALINGSÅS
KOMMUN

Innehåll

Lokalförsörjningsplan Vård- och omsorgsnämnden 2021- 2025	2
1. Inledning.....	2
2. Sammanfattning	2
3. Verksamhetslokaler	3
3.1 Framtida lokalbehov	5
4. Förhyrda lokaler.....	6
5. Objektlista pågående projekt	6
6. Prognos och kostnadsutveckling	6
6.1 Prognos för behov av särskilt boende för äldre.....	7
6.2 Behov av Bostäder med särskild service enligt LSS	9
6.3 Kostnadsutveckling	9

Lokalförsörjningsplan Vård- och omsorgsnämnden **2021- 2025**

1. Inledning

Vård- och omsorgsnämnden ansvarar för att tillgodose de äldres behov av vård och omsorg i Alingsås kommun. En del i det ansvaret innebär att tillhandahålla bostäder i särskilt boende för äldre enligt Socialtjänstlagen, SoL. Inom äldreomsorgen finns även dagverksamhet för demenssjuka, flera träffpunkter för äldre, hemsjukvård, kostverksamhet mm.

Nämnden ansvarar också för att tillgodose behoven av bostäder med särskild service (BmSS) samt daglig verksamhet enligt LSS, Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade.

2. Sammanfattning

Äldreboende (särskilt boende för äldre)

Vård- och omsorgsnämnden har flera särskilda boenden som inte klarar framtidens krav och behöver ersättas under de kommande fem åren. En upphandling enligt LOU kommer att göras för att tillskapa ett antal platser som en del i att kunna göra dessa förändringar.

Budgetberedningen har fattat beslut om att Brunnsgårdens äldreboende om- och tillbyggnad avbryts och att en utredning ska startas av Alingsåshem kring fastigheten. Det innebär att 30 platser i särskilt boende behöver avvecklas.

Vård- och omsorgsnämnden anser att Alingsås kommun behöver tillse att trygghetsbostäder skapas för att skjuta upp inflyttningen till särskilt boende. I en trygghetsbostad kan äldre bo med insatser från hemtjänsten och få social samvaro. Nämnden har omvandlat servicelägenheter till trygghetsboende under de senaste 10 åren. Det finns fortfarande servicelägenheter på Brunnen, Brunnsgården och Tuvegården som kan omvandlas till trygghetsboende.

Förvaltningen vill förtydliga att en satsning på fler trygghetsboenden istället för fler särskilda boenden kommande fem till tio åren är avgörande för att klara framtidens krav.

I april 2021 finns ca 70 tomma platser i särskilt boende och kön till särskilt boende är obefintlig. Hur mycket den pågående pandemin påverkar ut och inflyttning är oklart. Rätt nivå på antalet platser på särskilt boende är viktigt för att uppnå både en god verksamhet och en god ekonomisk kontroll. En strategisk plan behövs som grund inför beslut om vilka boenden som långsiktigt ska fortsätta drivas i kommunal regi och vilka som bör förändras eller avvecklas. Förvaltningen behöver få återkomma med en plan när pandemiläget har stabiliserat sig.

Bostad med särskild service (BmSS)

Byggnation av BmSS med åtta lägenheter pågår i Alingsåshems regi vid Kvarnbacken och förväntas vara klara första kvartalet 2022.

För att möta behovet av BmSS har nämnden kunnat omvandla lägenheter övertagna från äldreomsorgen och från socialnämnden. Trots detta finns det fortfarande en kö på ca 8 personer till BmSS, som ständigt byggs på. Nya BmSS behöver tillskapas med regelbundenhet, ca 8 platser vart annat år för att inte nämnden ska få utdömda viten.

Nämnden önskar att kommunen i tidigt skede tillser att bostäder för seniorer, äldreboenden och BmSS finns med i planeringen av nya bostadsområden.

3. Verksamhetslokaler

Inom vård och omsorg består en stor andel av de förhyrda lokalerna av bostäder som hyrs ut i andra hand till brukare inom äldreomsorg eller funktionshinder. Vid planering av bostäder inom målgrupperna är det viktigt att hänsyn tas till begrepp som normalisering, självbestämmande och närhet bland annat. Oavsett ålder eller funktionsnedsättning ska boendet vara integrerat i samhället. Inspektionen för vård och omsorg, IVO, brukar endast medge en omfattning av sex lägenheter för tillstånd att bedriva verksamhet i gruppboendestäder inom LSS.

Inom äldreomsorg är det lämpligt att bygga ca 60 lägenheter i ett äldreboende för att uppnå en god resurseffektivitet. För äldreboendet är det också viktigt att erbjuda en god utemiljö, då möjligheterna att på egen hand vistas utomhus oftast annars är begränsade.

Utöver bostäder finns också verksamhetslokaler som är avsedda för aktiviteter för brukare, men också andra lokaler som krävs för att bedriva den omfattande verksamhet som åligger nämnden.

Nedan följer en beskrivning av de bostäder och en del av de lokaler som förekommer inom nämndens ansvarsområde.

- **Lokaler för administration**

Omfattar lokaler för övergripande administration men även lokaler för hemtjänst och hemsjukvård.

- **Bostäder inom Avdelningen för funktionshinder (BmSS)**

Gruppbostad

Lägenhet i gruppboendestad erbjuds personer som har så stora behov av tillsyn och omvårdnad, att det är nödvändigt att personal finns till hands hela tiden. Gruppbostaden består av maximalt 6 lägenheter som är samlade kring gemensamma utrymmen. En fast personalgrupp ska täcka de boendes hela stödbehov inklusive fritids- och kulturella intressen. Även personalytor ska finnas i gruppbostaden.

Serviceboendestad

En serviceboendestad består av ett antal lägenheter som har tillgång till gemensam service och en fast personalgrupp. Lägenheterna är i regel anpassade efter den enskildes behov och ligger oftast i samma eller i kringliggande hus. Varje boende ska erbjudas stöd dygnet runt i den egna lägenheten i den omfattning som han eller hon behöver.

Annan särskilt anpassad boendestad

Dessa bostäder innehas oftast av personer med personlig assistans i den egna boendestaden.

- **Övriga lokaler inom Avdelningen för funktionshinder**

Lokaler för korttidsverksamhet

Här erbjuds platser för kortare vistelser med syftet att anhöriga ska få avlastning och utrymme för avkoppling, och att personen med funktionsnedsättning ska få rekreation och miljöombyte.

För barn och ungdomar mellan 13 och 20 år finns också lokaler för fritidsverksamhet. Denna verksamhet kommer från och med höstterminen 2021 att bedrivas inom

skollokalerna för särskola och särgymnasium genom samnyttjande av lokaler som hyrs av Barn- och ungdomsförvaltningen och Kultur- och utbildningsförvaltningen.

Lokaler för daglig verksamhet

I ett antal lokaler på olika platser i kommunen ges personer med funktionsnedsättningar möjligheter till en meningsfull och varierande daglig verksamhet.

- **Bostäder inom äldreboende**

Servicebostäder

Lägenheterna är utformade med standard som i en ordinär lägenhet med eget kök eller kökvrå. Genom åren har många av servicebostäderna omvandlats till trygghetsbostäder.

Gruppboende för personer med fysiska och/eller somatiska funktionsnedsättningar

Inom en gruppboendeenhet ges möjlighet till mat, gemenskap och aktiviteter nära lägenheten, som inte har samma köksstandard som en ordinär lägenhet.

Gruppboende för personer med demenssjukdom

Utöver möjlighet till mat, gemenskap och aktiviteter i anslutning till lägenheten finns behov av särskild anpassning för att boendet skall bli tryggt för personer med demensdiagnos. Det kan handla om tydlighet och harmoni i utformning och färgsättning. Lägenheten har inte samma köksstandard som en ordinär lägenhet.

Korttidsboende

Inom korttidsboendet ges vård och omsorg för en kortare period innan man kan återgå till sin bostad efter exempelvis en sjukhusvistelse. Korttidsboende kan också vara ett tillfälligt boende i avvaktan på en bostad i någon av de övriga boendeformerna. Inom korttidsboendeformen ryms även möjligheter till växelvårds- och avlastningsplatser.

- **Övriga lokaler inom äldreboende**

Lokaler för Träffpunkter, dagverksamhet och hemtjänst.

På de större äldreboendena finns Träffpunkter där aktiviteter erbjuds och ofta sker i samverkan med frivilligorganisationer. På Hagagården och Brunnsgården finns även lokaler för hemtjänst ännu kvar.

Kostlokaler

På de större äldreboendena finns tillagningskök och restauranglokaler.

- **Trygghetsboende**

I ett Trygghetsboende kan äldre bo med hemtjänst och närhet till social samvaro samt möjlighet att känna ökad trygghet. Det är mellanboendeform som avser att överbrygga klyftan mellan det ordinarie boendet och det särskilda boendet, där ett biståndsbeslut alltid krävs. Trygghetsboendet består av lägenheter som präglas av en hög grad av fysisk tillgänglighet för de boende.

I Alingsås har servicebostäder konverterats till trygghetsboende, där den sökande står i fastighetsägarens bostadskö. Senast gjordes detta i Bjärke där 11 lägenheter omvandlades. Ur ett lokalplaneringsperspektiv har det varit en väl avvägd strategi. På Brunnsgården, Brunnen och Tuvegården finns fortfarande ett stort antal servicebostäder som kan omvandlas till trygghetsboende.

Trygghetsbostäder i Alingsås 2021:

Namn	Antal lägenheter	Kommunal anvisningsrätt	Ägs av
Brunnsbo	8	8	AB Alingsåshem
Tuvebo	12	12	AB Alingsåshem
Hagabo	35	35	AB Alingsåshem
Bjärkebo	22	11	AB Alingsåshem
Afzelii	24	4	HSB
Summa	101	81	

Det finns en Alingsåsmodell med ett antal kriterier som ska vara uppfyllda för att definieras som trygghetsboende.

Alingsåsmodellen kan användas, men även utvecklas, för anpassning till de krav och regelverk som är aktuella för den här typen av bostäder.

Det finns kommuner som aktivt arbetar för att uppmuntra till byggandet av trygghetsbostäder, genom markanvisningstävlingar, ekonomiska incitament med mera. Strategierna förväntas minska utökningstakten av platser i särskilt boende och därmed minska kostnaderna för äldreomsorgen. Göteborg och Lidköping är exempel på kommuner som har haft uttalade strategier för att gynna byggandet av fler trygghetsbostäder

En studie (Pressmeddelande Socialdepartementet 26 nov 2009) visade att sannolikheten att flytta till ett boende med hetsygnsomsorg är dubbelt så hög för äldre som bor i ordinärt boende, jämfört med äldre som bor i trygghetsboende. I Alingsås har det byggts ett stort antal tillgängliga lägenheter de senaste åren, och detta har i sig medfört en ökning av bra bostäder för kommuninvånarna. Om dessa nya, och mer tillgängliga, bostäder påverkar de framtida behoven av antalet bostäder för de åsrika invånarna i kommunen är för tidigt att säga.

Sedan 2019 kan kommunerna också införa biståndsbedömt trygghetsboende enligt socialtjänstlagen. I likhet med de trygghetsboenden som finns i Alingsås, är även ett biståndsbedömt trygghetsboende avsett för äldre människor som kan behöva visst stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering.

3.1 Framtida lokalbehov

Under den kommande 10-årsperioden behövs både äldreboendeplatser, gruppboendestäder inom LSS samt verksamhetslokaler för hemtjänst. Inom LSS uppgår behovet av nya gruppboendestäder till ungefär tre stycken under perioden.

Avveckling av platser vid Brunnsgårdens äldreboende kan troligen kompenseras med upphandling av äldreboendeplatser, men hemtjänstens lokaler behöver ersättas. För att avlasta trycket på äldreboendeplatser framöver behöver fler trygghetsbostäder eller liknande bostäder för seniorer tillkomma. Där nya stadsdelar växer fram kommer det också att vara behov av träffpunkter som erbjuder aktiviteter och social samvaro.

Utöver nya behov av bostäder och lokaler, kommer det också att krävas åtgärder på grund av skärpta lagstiftningar inom olika områden. Inte minst gällande brandskydd och krav på sprinkler som medför ökade kostnader för nämnden.

4. Förhyrda lokaler

Förvaltningens kostnader för förhyrda lokaler uppgick under 2020 till ca 83 mnkr. Förhyrda objekt 2021 redovisas i bilaga 1.

5. Objektlista pågående projekt

Klart år	Verksamhet	Kommentar	Status	Omfattning	Prel. ny årshyra
2021	Tuve hemtjänst Nya lokaler pga större verksamhet.	Privat fastighetsägare. Tillfälliga lokaler avvecklas.	Inflyttning planeras i juni.	Ca 400 m ² samt utvändigt yta.	Ca 800 tkr
2021	Korttids/Fritids enl LSS Utökat behov av platser.	Lösning med samlokalisering med BoU och KoU inför hösten 2021. Nuvarande lokaler avvecklas.	Avtal under framtagande	Ca 275 m ²	Ca 220 tkr
2022	Kvarnbacken 8 BmSS lägenheter	Alingsåshem är byggherre.	Byggnation pågår.	8 lägenheter, 638 m ²	Ca 1 900 tkr

6. Prognos och kostnadsutveckling

De äldre blir allt fler i Alingsås kommun, och det medför oundvikligen en stor påverkan på bostads- och lokalplanering framöver. Även inom LSS-området har Alingsås kommun av tradition haft en hög andel brukare bosatta och verksamma här sedan landstingets tid. Många av insatserna inom funktionsstöd på den tiden koncentrerades till Alingsås, och trenden att vilja söka sig till kommunen från kranskommunerna har hållit i sig sedan dess.

6.1 Prognos för behov av särskilt boende för äldre

Behovet av särskilt boende har i Alingsås tidigare formulerats som att behoven uppstår efter 80 årsåldern. Förvaltningen har tidigare räknat med att behovet skulle öka kraftigt från 2023. Sanningen är mer differentierad än så och behovet är nu lägre än det som tidigare har kommunicerats. Det beror på flera orsaker men konkret har det skett en förskjutning i vilken ålder brukarna har när de får beslut om särskilt boende. Nu är det snarare från 85 år. Dessutom är det framför allt från 90 år som det verkliga behovet av särskilt boende uppstår. I Alingsås är 70 % av de som bor på särskilt boende över 85 år och 44 % över 90 år.

I nedanstående tabell visas fördelningen av nuvarande äldreboendeplatser utifrån åldersgrupper.

Procent och antal

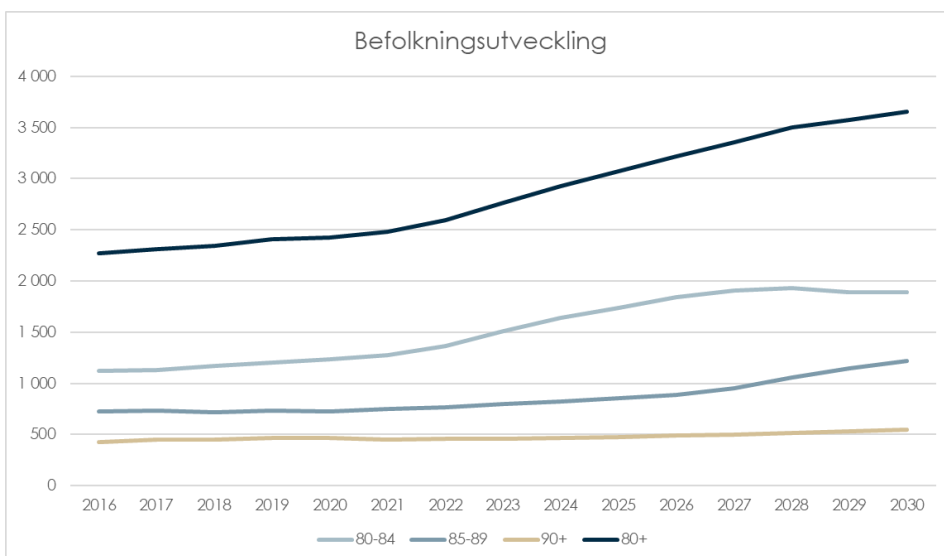
65-74	75-79	80-84	85-89	90+
0,9%	2,0%	3,8%	15,0%	41,7%
42	40	45	110	186

I diagrammet nedan redovisas den prognostiserade befolkningsutvecklingen från 2016 - 2030. Under perioden 2016 - 2021 har ökningen varit måttlig i åldern 80+ och den stora ökningen har skett i gruppen mellan 80 - 84. I en grupp där endast en låg andel av befolkningen har särskilt boende.

Under perioden 2022 - 2026 sker en kraftigare ökning av antalet personer över 80 år. Men även då sker ökningen främst i gruppen 80 - 84 år, även om antalet i gruppen 85 - 89 börjar öka.

Från 2027 - 2030 är ökningen av 80+ på en lägre nivå än tidigare. Då sker ökningen främst i gruppen 85 - 89 samtidigt som gruppen 90+ ökar. Trots en lägre ökningstakt av 80+ så kommer behovet av särskilt boende att öka mer denna period än under tidigare, från ca 10 platser per år till ca 20 platser per år perioden 2027 - 2030.

Behovet av särskilda boendeplatser beräknas öka betydligt mer under 2030-talet när 40-talisterna blir 90+.

Behovet av särskilt boende för äldre har skrivits ned de senaste åren och pandemin påverkar volymen

Som beskrivits ovan har prognosen för behov av särskilt boende succesivt skrivits ned. I lokalförsörjningsplanen 2016 prognostiserade förvaltningen att det skulle behövas 650 platser för att täcka behovet 2028. 2020 prognostiserade förvaltningen med att det skulle behövas 527 platser 2028. En sänkning av prognosen på 123 platser eller 19 % på fyra år.

Nationellt finns nu ett betydligt lägre behov av särskilt boende. I många kommuner har en brist av platser på särskilt boende ersatts av ett överskott.

I Alingsås fanns i augusti 2020 en kö på 40 personer till särskilt boende. I april 2021 fanns ca 70 lediga särskilt boende platser och en i praktiken uttraderad kö. En differens på ca 100 platser. En orsak är den pågående pandemin. Nationell statistik visar på att antalet inflyttade till särskilt boende har minskat under 2020 mot snittet under perioden 2014 - 2019. Detta bekräftas av förvaltningens statistik för antalet beviljade beslut på särskilt boende 2020 som är 26 % lägre än under 2019.

Orsaken till att antalet beslut om särskilt boende minskade 2020 är inte utrett men både socialstyrelsen och SKR förmodar att det beror på att brukare har varit rädda för smitta. Ett annat skäl till de tomma platserna är att Alingsås drabbades hårt av pandemins andra våg. Under 2020 hade Alingsås färre antal döda mot både 2018 och 2019 på särskilt boende. Sista kvartalet 2020 och första kvartalet 2021 är dock antalet döda betydligt högre än normalt på särskilt boende. Om det är något som påverkar volymerna på lång eller kort sikt återstår att se. Vård- och omsorgsförvaltningen bedömer att planeringsförutsättningarna nu är mycket osäkra på grund av detta.

Förändrad strategi för särskilda boenden för äldre

Den demografiska utvecklingen kommande åren gör att behovet av äldreomsorg kommer att öka. Därtill kommer vård- och omsorgsnämnden att behöva ersätta flera äldreboenden under de kommande fem åren. Nämnden behöver därför planera och ställa om verksamheten så att framtidens behov kan tillgodoses. Det krävs ett strategiskt arbete kring åtgärder som avser permanent och långsiktig lokalplanering för perioden 2021 - 2030. Det arbetet berör samtliga delar av äldreomsorgen. Kortfattat innebär det rätt insats till rätt brukare. Den höga upplevda kvaliteten bland brukare kan på så vis bibehållas trots att volymerna ökar mer än resurstilldelningen. Förvaltningen vill förtydliga att en satsning på fler trygghetsboenden istället för fler särskilda boenden kommande fem till tio åren är avgörande för att klara framtidens krav.

Ingen ny prognos 2021

Vård- och omsorgsnämnden står inför betydande volymökningar samtidigt som flera äldreboenden kommer att behöva ersättas under de kommande fem åren. För att klara av utmaningarna behöver arbetssätt och strategier förändras inom förvaltningen. Då pandemin troligen kraftigt har påverkat volymerna inom äldreomsorgen är det mycket svårt att förutse kommande behov av äldreboenden framöver. Förvaltningen planerar att ta fram en ny strategi under hösten och ber att få återkomma till nya prognoser kring behovet av särskilda boenden och trygghetsbostäder 2022 då nästa lokalförsörjningsplan skall lämnas in.

6.2 Behov av Bostäder med särskild service enligt LSS

Behovet av nya servicebostäder tillgodoses till viss del med de nya bostäder som uppförs vid Kvarnbacken, men det finns behov av framförallt fler gruppboendestäder. Under den kommande 10-årsperioden beräknas behovet av nya LSS-boenden att vara 5 st, eller ett boende vartannat år. Behoven framräknas utifrån de årskullar som uppnår en ålder av 20 år under perioden och som kan förväntas vilja flytta till en egen bostad samt historisk data gällande inflytt.

6.3 Kostnadsutveckling

2020 hade äldreomsorgen en total nettokostnad för äldreboendeplatser och verksamhetslokaler för personal om ca 30 mnkr. Lokalhyreskostnaden inklusive kringkostnader som el och försäkringar uppgick till 65 mnkr och hyresintäkter och intäkter för särskild momscompensation uppgick till ca 34 mnkr.

2020 hade funktionsstöd en total nettokostnad för LSS-verksamheten och verksamhetslokaler för personal om 4,6 mnkr. Lokalhyreskostnaden inklusive kringkostnader som el och försäkringar uppgick till knappt 20 mnkr och hyresintäkter och intäkter för särskild momscompensation uppgick till 15,3 mnkr.

Under de kommande åren kommer nettokostnaden för lokaler att öka. Utöver preliminärt beräknad generell hyresuppräknning med 1,5 % per år, kommer nettokostnaderna att öka genom de nu pågående projekten med ca 2 mnkr.